

بو و ژانده سو وهی  
میزووی زانا یانی کورد  
به رنگی ده سخته کانیانه وه

دانراوی  
محمد علی قه ره داعی

به رنگی یه که م

چاپی یه که م

۱۹۹۸ - ۱۴۱۹ ک  
چاپخانه ی (ومبض) به غذا

از عهده دکتور و لقا و لقا  
به رنگی یه که م



MAWLAWI.KRD

بووژاندن سووی  
میترووی زانایانی کورد  
له زیگی ده ستخه کانیانه وه

وانراوی  
محمد علی قه ره داعی

به رگی یه که م

چاپی یه که م

۱۹۹۸ - ۱۹۹۸ ز

چاپخانه ی (ومینض) به غدا



# باسم الرحمن الرحيم

پيشگه شه به :

\* سه ربازه گه ليكي گومناو كه بوون به چراوك و مؤم و ريگه و دهوروبه ريان بو خویندكارو قوتاببيان روونكرده وه له شه وه زهنگی نه زانیی رزگاریان كردن ، به لام كه س فریایان نه كه وت به ره مه میان هه لگريت و ناویان تومار بکات ، بویه كه چوونه وه به ر باره گای خوداو نه سپه ردهی خاک کران ، شوینه واریان ته نیا له قوتابیانان و نه وهی دواى خویندا ده بینری و هیچی تر .

\* نه وانه یش كه شتیکیان لی به جی ماوه له په ناو دامینی نووسینه کانیاندا به پارانه وه وه ده لین : روژیک ده بیت نه م دست و په نجهی نه مه ده نووسن ده رزن و ده بنه وه به خاک ، به لام نووسینه كه مان ده مینی .. ره حمه تی خودا له و كه سه بیت نووسه ره وهی ده سته ته كه به ( فاتیحه ) یه ك یاد نه كاته وه .

\* نه وانه یش كه دواى نه مان و نه وان رپبازه كه یان ون نه كر دوون و ، هه لگري مه شخه لی خویندن و پیگه یاندن و بووژاندنه وهی شوینه واریانن . .

## بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَوْحَدَائِي دَائِمَه دِينِي مُبِينِ	حَدِي حِدْبُو حَدَائِي عَالَمِينِ
تَابِعِي وَي مُقْتَدَائِي نَامُورِ	اَمْ كَرِيْمَه اَمَّا خَيْرِ الْبَشَرِ
دَائِمَه مِهْرَاتِ قَرَانَا كَرِيْمِ	اَوْحَدَائِي مَالِكُ الْمَلِكِ عَظِيمِ
بِعَنِي دَامَه اَجْدُودِ اَرِ السَّلَامِ	دِينِ مَه كَر كَامِلِ وَبِعْتِ تَمَامِ
يِي مِثَالِ وَيِي هَفَالِ وَيِي زَوَالِ	اَوْحَدَائِي يِي نَظَرِ وِذْ وِ الْجَلَالِ
عَالِي سِرَانَه كَوْتِ دَرْ هُدُورِ	رَازِقِي يِي دَسْتِ يَا وِ مَارِ وِ مَوْرِ
رَاحِمِ وِ رَحْمَنِ لَطِيفِ وِ مِهْرِيَانِ	كَارِ سَازِ بِنْدَه وِ سُلْطَانِ وِ جَانِ
صُورَتِ يَا خَالِ وِ خَطِ وَيِي اَفْرِيدِ	اَسْمَائِي يِي سُونِ وَيِي كَرِ بَدِيدِ

## پیشه کیی

روژی ۱۹۹۴/۴/۲۸ گویم له به شنی فارسی رادیوی له نندن بوو وتی: سالی (۱۶۲۵-ز) به کهم ده قی وهرگیپرراوی (الکتاب المقدس) بوو زمانی ئینگلیزی به (۳) هزار دانه چاپ کراوه، به لام ئیسته به که دانه ی ته وای ماوه، که نه و دانه له ههرا جدا به به که ملیون جونه یه ی ئیسته رلینی فروشراوه.

(ابن الندیم) یش له (الفهرست) هکه یدا باسی ( ) کتیب ده کات، به لام له و هه موو کتیب ته نها ( ) ( ) دانه ی رزگار بووه، گه یوه ته چهرخی چاپ و بوو ژانده ووه و سه رده می دوا یی:

ئه مه حالی (کتیبی موقه ددهس) بیته که له نه و روپادا چاپ کرابیته و، وه ک کتیبکی ئایینی پیروژ هه لگی رابیته و پاریز رابیته .

هه روه ها کتیبگه لی جیهانی ئیسلام نه و کرده ره هاته ی به سه ر هاتیته ده بی کتیب و سامانی که له پووری ئایینی و نه ده بی گه لکی بیگهس و ژیردهسته و ولات شه رگای زله پزانی سه رده می خو یان له چ حالیکدا بیته و چی لی چاوه پروان کرابیته !؟

ئه گه ر توژیک چاو به میزووی کوردستاندا بگی رین، ده بینین هه ر به ین نابهنیک و سال ناسالیک - ئه گه ر هه موو سالیک و سالی به که دوو جار نه بوو بیته - شه رر پیگدادانی گه وره له نیوان ده سه لاتداریانی روم و عه جه مداروی داوه و به زوریش شه رگاومیدانی جهنگه که یان خاک و ولاتی کوردان بووه، هه رکامیکیشیان نه وی دیکه یانی به زانندیته دوا ی نه وه ی چی به ده ردی خواردیته به تالان و پروو چه پاوه له وه پیچراوه ته وه و لوول دراوه، نه و ارقی

---

(۱) له م بواره دا سه ر ژمی ریکی سه رنج راکیشم خویند بووه، به لام ژماره کانم له بی رچوه و ریگه م نه برده وه سه ر شوینه که یی و، له م ماوه به شدا له گه لی که سم پرسیی، نه وانیش په بیان پی نه برد، بویه نه م شوینانه م وا به بو شی هیسته وه به لکو له داهاتو دا پریانکه ینه وه .

سوورو نه ستوری نه و داگیر که ره بی به زه میانه بوه به گرو گلپه و بئیسه و بهر دراو ته کتیخانه و مه درسه و شوینه پیروژه کان و (۱)، خو له میشی بهری رهنج و میسک و بیبری زانیانی کورد بوه به کل و سورمه ی چاویان .

بیگومان نه گهر زوړی و له بننه هاتوی شوینه واری زانیانی کورد نه بوایه ده بوو - دوا ی نه و کاره ساتانه - هه و الیک له پاشماوه ی بیرو هوشی زانیانی نه م گه له له ده ستدا نه بوایه ت .

دهستم قه له می گرتوه و چاوم به کتیاندا دریو ته وه چاوم به کتیانی زه ردو کون و شپردا هه لته قیوه و له گه لئاندا زی اوم و له ناخدا کاریان کرده و . جار جار هیش لیزه و له وی شتیانم در کاندوه . تا نه م ماوه ی دوا ییه به زوړو لیوردن له زوړ لایه نی دیکه و ، وه لاهه نانی گه لی پیروژه کات و دهره تانیکم بو خوم ره خساند تا تیایدا لا له سووچیکی پاشماوه ی له چنگ کاره ساتان رزگار بووی شوینه واری زانیان بکه مه وه .

نه نجامی به شیک له کوشش و هه ولی زوړو شه و نخونی سه رو مرم و پشکینی هه زاران ده ستخت و کونه کتیب نه و تاران به بوو که ناوی (به ره و پیروژه ی ده ستخته کوردیه کان) یان درایی و نه لقه به نه لقه له زنجیره یه کی نه پساوه دا ده یان و تاریان لی بلا بو هوه و ، کومه لی ناوی زانا و دانراوی ماموستایانی کوردیان تیادا دوز رایه وه و بوو زینرانه وه .

هه ره دوا ی دهر چوونی چهنده نه لقه یه کی ماموستا و دوستان و (۲) نه وانه ی ریژی نه و جوړه لی کولینه وانه ده گرن و نرخیان ده زانن ، دا وایان

---

(۱) بو نمونه ی نه م باسه پروانه : بارو دوخی کوردستان له سه ده ی سازده هه مدا . شوکور مستفا له نازربایجانیه وه کردویه به کوردی . گوٹاری کوری زانیاری عیراق ، ده ستی کورد ، بهرگی هه زده هه م و نوزده هه م ، ۱۹۸۸ ، ل : ۱۴۵ و بهرودوا ی .

(۲) له وانه : ماموستا نووری فارس همه خان به نووسین و ، ماموستا محمدهدی مه لا که ریمیش له چهنده بو نه و چاوپیکه و تندا به هاندان و پشتگیریکردن .

ئی ده کردم ئەم وتارانە بکهەم بە کتیب و یه کیان بخەم و بە کوکراو هیی باشتەر سوود دەبەخشن تا ئاوا پارچە - پارچە ، لەسەر لاپەرەکانی رۆژنامە و گوڤارەکان ناو بەناو بلاوبینەو .

داواکەیان جیگە ی خو ی بوو ، منیش سەرەتا کە وا بەش بەش بلاوم دەکردنەو لەبەر بیدەرەتانی و نەگونجانی ئەو بوو وەک کتیب یه ک بخری . ئیستەیش کە ئەو داوایه جی به جی ده کهم و - به یارمەتی خودای گەرەو میهرەبان - بهرگی یه کهمی ئەو کتیبه پیشکەش ده کهم ، دوو ریگەم لەبەرە :

یه کهم : وتارەکان وەک خو یان و بی دەستکاریکردن و بە زنجیره و میژووی بلاوکردنەو هیان ، بلاوبکه مەو .

دووم : دەستکاریان بکهەم و ئییان کهم بکه مەو ، پوختە و کاکلە ی ئەو وتارانە لە شیو هیه کی زانستیانە و بابەتە ندیکراودا ری بکخە مەو و چاپیان بکهەم . من - لەم دەرفەتەدا - ریگە ی یه کهم پەسەند کرد ؛ چونکە ئەم وتارانە بە زۆری ئەنجامی تەجرەبە و تاقیکردنەو ، سەرگوزشتە خویندەو ، ئاگادار بوون بەسەر کارەسات و رووداوی جوړاو جوړیاندا پیو دیارە ، ئەو بابە تانە ی وەک پیشه کیی بو یان نووسراون ، نالییم شاکارن و ، بە زمانیکی بالاو ، لە قالییکی رازاوەدا تو مار کراون ، بە لام ئەو بیرو بیرو کەو ، ئاگاداری و داواو زانیاریانە ی لەو شوینانەدا دەبینرین بەری ئەو تەجرەبە و تاقیکردنەوانەن و ، بە بیرو بوچوونی خو م - زۆریان - مایه ی وریاکردنەو هاندانی نەو هی ئەمپرو رۆژانی داها تووی گە لە که مانن بو ئەو هی هەنگاوی وردتر بنین و ، قو ناغی زیاتر بپرین لە پیناوی بو ژاندنەو هی پاشماو هی شوینەواری زانایانی گە لە که ماندا ، بو ئەو هی لە رووی ئەو هەول و کوششەو لەبەر ئەو دەستکەوت و دوژراوانەدا چاویکی لەسەر خو بە میژووی رووداوو بەسەر هات و ناووسەر بردی ژیا نی ماموستایانماندا بگیڕینه و ، بە دەستی خو مان و لەبەر سەرچاوه ی خو مایدا ، بە متمانەو ، میژوویه کی دروست و شیاو بنووسینه و .

لەم هەلەدا موزدەدی ئەوەش بە خوینەرانی ئازیز دەدەم، لە پال ئەم هەول و کۆششەیی پرۆژەیی دەستخەتەکاندا، خەریکی پرۆژەییەکی دیکە بووم و، زانیاریی زۆرو جوړاو جوړم لە پال کتیب و دەستخەتەکاندا دۆزیوەتەو، لە بکارتی جیا جیادا تۆمارم کردوون و، ئەگەر خودا یارمەتیم بدات و، تەمەن بە بەریەو بیته و، تەندروستی لەگەڵم دۆست و دروست بیته، ئەو زانیارییەکانە لە یەک دەدەم و، بابەتەندییان دەکەم و، لە شیوەیی پاشکۆیی میژوویی زانیان و ناودارانی کورددا بە شیوەییەکی نوی و، لەسەر رییازی سوودوهرگرتن لەسەر چاوهی جوړاو جوړو دورە دەست و پێچ و پەنا کەوتوو، دەیکەم بە دیاری دەستم بۆ کتیبخانەیی کوردیی، خو ئەگەر بە منیش نەکرا ئەوا دەنگو باسەکی بە گویی دلسۆزاندە دەدەم بە لکۆلە دواقوناغی کاری منەو هەنگاوی یەکەم بەرەو ئەنجامدانی ئەم ئەرك و ئاواتە پیرۆزە بنزیت.

دەبی ئەوەیش نەبیر نەکەین کە من نائیم بەم کارەم سەرلەنوی میژووی ئەدەب و زانیاری و رۆشنیری و... ناودارانی کوردم وەک بنۆست نووسینەتەو، چی کون و کە لە بەر هەیه پێم کردوونەتەو، بەشی گولچنەو م نەهێستۆتەو، ئەوەندە دەئیم:

رچەیی رییازیکی نوی نووسینەو میژووی رۆشنیری و ئەدەب و ناودارانی کوردم شکاندو، بەم بەلگانەیی لە بەردەستان دەتوانن - دواي بەراورد - بۆتان دەر بکەوی کە ئەگەر سوارچاکی مەیدانە کە بکەوێت جەولان و ئەسپی کۆشش و بیرو توانا بخەنە گەر ئەوا لەوانە یە لەمەولا بە هەول و تیکۆشانی ئەو مەردانە میژووییەکی زۆر لەمەیی پێشوومان رەساتر و دروستتر و رەوانتر بنووسینەو.

\*\*\*\*\*

## عهقیده کاتی مهوله ویی

٤- (١)

ئهم ناو نیشانمان بو دهستهتی ژماره ٢٤٧٠٥ ی کتیبخانه ی (دار صدام للمخطوطات) دانا، چونکه ئهم دهستهته سی کتیبی مهوله ویی تیدا به، بهم جوړه :

یهکه م: عهقیده ی مهرضیه . ئهم کتیبه له سه ره تاوه تا باسی (مبحث الخلافة والإمامة) ی تیدا به و له باسی حه زرتی عه لیدا دهستی لی هه لگیراوه . دووهم: کتیبی فهوائیح . ئهم کتیبه ییش دانراوی مهوله وییه و، نووسه ره وه له سه ره تاوه تا باسی (النظرة السادسة في بيان افضل الاصحاب - رضي الله عنهم اجمعين - ) ی نووسیوه ته وه و له ویدا دهستی له نووسینه وه ی ئهمیش هه لگرتوه .

دواتر نوسخه یه کی ئهم کتیبهم به دهستهتی مهوله ویی خو ی دوزیه وه و بیسانی ماموستا مه لا عه بدولکه ریم داو، له لی کوئینه وه ی ئهم کتیبه دا سوودی باشی لی وهرگرت و، دوا یی کتیبه که چاپکراو له پاشکوی چاپه که دا باسی ئهم دهسخه ته کراوه . (٢)

سییه م: عهقیده ی مهوله ویی، که لی ره دا به (عهقیده نامه ی موختوصه ره ی کوردیی) ناوی براوه .

لی ره دا جیگه ی خو یه تی ئه وه بینمه وه یادی خوینه رانی نازیز که کاتی

(١) له ژماره ١٣٦٧ ی رۆزی ٣٠-١-١٩٩٢ ی هاوکاریدا بلاو کراوه ته وه .

(٢) پروانه: فوائد الفوائیح، تالیف: ملا عبد الکریم مدرس، در شرح منظومه فوائیح، از مؤلفات عه لامه زمان عبد الرحیم معدومی مشهور به مولوی، چاپخانه ی دار الحریة للطباعه، بغداد، ١٤١٦ هـ ١٩٩٥ م .

خۆی ئەم نامیلکهیەم بلۆ کردەو (١). هەر دوابه‌دوای بلۆکردنەو هه‌که‌ی ورته ورت و قسه‌گه‌لیک له‌سه‌ر ئەوه کران که ئەم نامیلکه هه‌ مه‌وله‌وی نیه‌و، چه‌ند که‌سه‌ش روو به‌روو ئەم گومانه‌یان لای خۆم ده‌رپری. و ابزانم هه‌ر ئەمه‌یش بوو که وای له‌ خوا لی‌ خۆشبوو مامۆستا فاتیح عه‌بدولکه‌ریم کرد که ئەم نامیلکه له‌ رزی دانراوه‌کانی مه‌وله‌ویدا دانه‌نی‌ت (٢).

بۆ نه‌هه‌یشتی ئەو گومانه‌و، چه‌سپاندنی بۆچوونی ئەو کاته‌م، ئەوا ده‌قی سه‌ره‌تاو کۆتایی ئەوه‌ی له‌سه‌ر ئەم نامیلکه نووسراوه لی‌ره‌دا ده‌خه‌مه روو. له‌ پێش ده‌ستپێکردنی نامیلکه‌که‌دا ئەمه نووسراوه:

(عقیده نامهء مختصرهء کردی من کلام نعمان اوانه حاضرة مولوی طیب الله ثراه، وبالجنة جزاه )

دوای لی‌بوونه‌وه‌یش له‌ نووسینه‌وه‌ی نامیلکه‌که ئەمه نووسراوه:  
(تمت شد کتاب عقیده نامهء مختصره، از کلام جنت مکان، مولانا مولوی المشهور فی الافاق اسمه عبد الرحيم - علیه الرحمه - فی سنة ثلاثمئة وأحد عشر (!) سنين بعد الف، فی شهر شوال يوم حادي عشر، يوم الاربعاء وقت الغروب . آه من الموت آه ) .

ئەم نووسینه‌ی سه‌ره‌وه‌م وه‌ک خۆی و بی‌ ده‌سکاریی و، بی‌ راست کردنه‌وه‌ی هه‌له‌کانی نووسی. ئەوه‌ی لی‌ره‌دا مه‌به‌ستمانه ئەوه‌یه که مه‌وله‌وی ئەم نامیلکه‌یشتی هه‌یه .

هه‌روه‌ها جیگه‌ی خۆیه‌تی که باسی ئەوه‌یش بکه‌م که ئەم ده‌ستخه‌ته زیاتر له‌ هه‌جەو زاراوه‌ی گه‌فتوگۆی ناوچه‌ی تاوگۆزیی تیا پارێزراره تا نه‌و

(١) بېروانه عه‌قیده‌ی مه‌وله‌وی، دانراوی سه‌یید عه‌بدوره‌حیمی مه‌وله‌یی، ناماده‌کردنی محه‌مه‌د عه‌لی قه‌ره‌داغیی، چاپی به‌کهم، چاپخانه‌ی کۆری زانیاری کورد، به‌غدا، ١٩٧٧.

(٢) بېروانه: عه‌قیده‌ی مرضیه، دانانی سید عبد الرحیمی مه‌وله‌وی، شه‌رح و لی‌کدانه‌وه‌ی مه‌لا عبد الکریمی مدرس. پیاچوونه‌وه‌و داڕشته‌وه‌و پێشه‌کی و په‌راویز بۆ نووسینی فاتح عبد الکریم، به‌غدا ١٤٠٧ ی هـ ١٩٨٨ ی ز، چاپخانه‌ی (الخلود) لاپه‌ره: ٢٥.

نوسخه‌ی من بلاوم کرده‌وه، نوسخه‌که‌ی لای من به هوی دهستکاری کردنی‌وه زیاتر نه شیوه‌ی سلیمانی نریک کراوته‌وه. نیره‌دا ماوه‌ی به‌راورد کردن و روونکردنه‌وه‌ی زیاتر نیه، با نه‌مه بمینی بۆ کات و جیگه‌یه‌کی دیکه، نه‌گهر خودا یارمه‌تیی دام نه‌وسا نه‌مه ده‌کهم (۱).

هه‌روه‌ها زور له باب‌ه‌ت دوورناکه‌ومه‌وه که به خوینه‌ری نازیز بلیم (فوتوکۆپیی) نوسخه‌یه‌کی دیکه‌ی عه‌قیده‌ی مه‌وله‌ویم لایه قه‌واره‌که‌ی له نیوان نه‌مه‌ی لای من و نه‌صلی عه‌قیده مه‌ر ضیه‌که‌دایه‌و، نریکه‌ی (۶۰۰) به‌یته.

نهم ده‌ستخه‌ته‌ی باسماں کرد-واته عه‌قیده‌کانی مه‌وله‌ویی- له ساله‌کانی ۱۳۰۷-۱۳۱۱دا له لایه‌ن نه‌حمه‌د حه‌مدی کوری سه‌ید عه‌بدولعه‌زیزی به‌لخه‌بیه‌وه نووسراوه‌ته‌وه. هه‌روه‌ها له ناو نهم ده‌ستخه‌ته‌دا کتییی (صنایع و بدایع) ی (شه‌ره‌فه‌دینی رامیی) ش نووسراوه‌ته‌وه، دوایی نهم به‌یت و نیوه‌یش نووسراوه:

هه‌ر روی میو هه‌وال له لایی:  
ها وه‌فانتش که‌رد صاحیب وه‌فایی  
ده‌ک چه‌رخه به‌ختت هه‌ر نیلگون بۆ!!

## له‌یلی و مه‌جنوون

(۵-۲)

له ناو نه‌وه ده‌ستخه‌تانه‌ی (دار صدام للمخطوطات) دا که له به‌شی فارسیدا دانراون و، به‌وه ناوه‌وه کارتیاں بۆ ریکخراوه، داوای ده‌ستخه‌تی ژماره (۱۹۲۱۷) م کرد که بۆیان هی‌نام بینیم نهم ده‌ستخه‌ته له شیوه‌ی

(۱) دواتریش خودا ده‌رفه‌تی بۆ ره‌خساندم لی‌کۆلینه‌وه‌یه‌کی نویم له‌سه‌ر نهم عه‌قیده‌یه کردو له ژماره ۱۳۰ ی سالی ۱۹۹۳ ی گو‌فاری رۆشنییری نویدا بلاو کرایه‌وه، نی‌سته‌ش به‌هیوام به یارمه‌تیی خودا جاریکی دیکه بلاوی بکه‌مه‌وه.

(۲) له ژماره ۱۳۷۸ ی رۆژی ۱۳-۲-۱۹۹۲ ی هاوکاریدا بلاو بوته‌وه.



## سەرئوچ و تیبینی و داوا :

\* - ئەگەر لە خۆم بپرسن که چەند ساڵە لەگەڵ دێرو وشەو لاپەرەکانی ئەم کتیبەدا دەژیم: رات بەرانبەر کتیبەکەت چیه؟ بی سیودوو دەئیم:

گەلی سەرئوچ دەربارە ی ناوەرۆک و ریکخستن و گونجاندنی بابەتەکانی هەیهو، لەوانەیه هەندیک لە سەرئوچەکانم و هەبەن خوینەرانی وەک خۆم پەیمان پێ ئەبەن. بەیارمەتیی خودا بۆ چاپی داھاتوو بەسەریان دەکەمەو.

بەلام رووی دەم دەکەمە خوینەرانی ئازیزو دەئیم: سنگم فراوان و دلم گوشادە بۆ هەموو راو تیبینی و سەرنجیکی ئیوی ئازیزو، هیوادارم درئیی نەکن بە راو سەرئوچەکانتان لە کۆمەکیکردن و پستگیری کردنم بۆ تەسەلکردنی ئەم کتیبەو دەولەمەندکردنی بەشەکانی داھاتوویی، بۆیه ئومیدەوارم هەر خوینەرێک هەر وتارو بۆچوون و سەرئوچ و تیبینیەک دەربارە ی ئەم کتیبە بۆلۆدەکاتەو نوسخەیهکی بۆلۆکراوەکەم بەم ناوێشانە بۆ بنێری: ص.ب: ۷۰۳۶، مکتب برید شارع حیفایا، الرمز البریدی: ۱۲۲۲۶، بغداد، العراق.

\* - هەر وەها ناگادار کردنەو لە هەر دەستخەتیک من نەمدییو، هەر زانیارییهک نەمببستییو، هەر لێزادکردن و راستکردنەو هیهکی بابەتەکانی کتیبەکەو... کۆمەکیکردنی نووسینەو هەروستی میرووی زانیانەو، لەگەڵ سوپاسدا بە ناوی خاوەنەکانیانەو تۆماردەکرین.

\* - هەولم داوێ شتی بۆلۆنەکراوەو نەزانراو بۆلۆبکەمەو، یان شتی نوی بۆخەمە سەر بۆلۆکراوەکانی پێسوو، بۆ راستکردنەو هەیهکی ئەمەیش گەلی سەرچاوە گەر او، ئەوسا بە گومانەو و توومە (من بزانی بۆلۆنەکراوەتەو) جا ئەگەر ریک بکەوی شتیکی وا هەبی بۆلۆکراویتەو هەو من پەیم بە سەرچاوەکە ی نەبردیی، ئەو لە کەمتەر خەمیکردنەو نیو، لە دەستپێدانەگەیشتەو هیه.

\*- ده‌بوو له کاتی ناو نووسکردنی مه‌درسه‌کاندا، له لای ناوه‌کانیاندا یان له په‌راویزه‌وه، ناوی ماموستای مه‌درسه‌که - نه‌گهر نووسرابی - و ناوی نووسه‌روهی ده‌ستخه‌ته‌که و چی زانیاریه‌کی دیش که له شوینه‌دا نووسراون ... م بنووسیايه .

\*- ئەم زنجیره‌ی له کتیبه‌که‌دایه و بابه‌ته‌کانی له ژیردا نووسراوه وهك زنجیره‌ی رۆژنامه‌ی هاوکاری نیه که بابه‌ته‌کانی تیا بلاو‌کراوه‌ته‌وه؛ چونکه لیژده‌دا بابه‌تی ناو ره‌نگین و به‌یان و ... ی هاوت‌ته‌سه‌ر .

\*- ویستم له دوا‌ی فیه‌ره‌ستی سه‌رباسه‌کانه‌وه فیه‌ره‌ستی ناوی زانیان و، گوندو، شارو‌چکه و، شارو، که‌زو، چیاو، ... شوینه‌کان بنووسم، به‌لام له‌م هه‌له‌دا ئەمه‌یشم دواخست.

\*- زۆرم هه‌ول داوه چاپه‌که‌ی پوخت و بی هه‌له‌ بیته، به‌لام وهك ئەوه نه‌بوو که خۆم ویستوومه، به‌تایبه‌تی له‌ رووی یه‌کده‌ستی و یه‌ک‌پیتی رینووس و وشه‌به‌ندییه‌وه یه‌ک هه‌وا نیه، ئەمه‌یش له‌به‌ر هه‌ندی هۆی تایبه‌تی به‌ چاپه‌مه‌نی کوردی و گرانی بارودۆخی چاپخانه‌و کاغزه‌و که‌ره‌سته‌ی چاپه‌وه بوون، که زۆریان له‌ توانامان به‌ده‌ر بوون.

\* - هیوادارم هیچ ده‌زگا و خاوه‌ن چاپخانه‌یه‌ک خۆبه‌سه‌ری و بی ناگادار‌کردنه‌وه‌مان ئەم کتیبه‌ چاپ نه‌که‌نه‌وه؛ چونکه له‌ نیسته‌وه سه‌رنجی نویم له‌سه‌ر کتیبه‌که‌ ناماده‌ کردوه، سه‌رنجه‌کان ده‌خه‌مه‌ ناو دیسکی کتیبه‌که، که لای خۆم پارێزراوه، بۆ ئەوه‌ی له‌ چاپی داها‌تودا - به‌ یارمه‌تی خودا - جیگه‌ی خۆیان بگرن .

### راست‌کردنه‌وه‌ی چهند هه‌له‌یه‌ک:

له‌گه‌ل بزار‌کردنی زۆری پرۆقه‌کانی ئەم کتیبه‌دا نه‌مانتوانی بی هه‌له‌ی بکه‌ین و، ورده هه‌له‌کانمان دایه‌ ده‌ست هه‌ست و بی‌ری خوینه‌ری ئازیزو، به‌م دووسی شوینه‌مان دوا‌ی ته‌واو‌بوونی چاپ زانی و خوینه‌ریان لی ناگادار ده‌که‌ین .

هه له	راست	لاپه ره دیر
-------	------	-------------

٦	٨٨	ئیخلاصیه	ئه خلاطیه
٢	١٧٦		ته رکبیه کوردیه
٤	١٧٦	ئه مانه له چایدا باش دهر نه چوون	له وتاری ژماره
١	١٤٧		له وانیه تاس بیباته ووه
٢٥	١٢١	ده چپته سهر دیره که ی دوای خوئی	[ناکت الا مبهم]
			دوای [بنتدیرا فی]



بدرجن به زانفتدی دیر عرت زینچه

پیش دوای دوام عزت و احترام جنبتان گهل احوال پتی مخصوصا

قلمری پیادوی ایند له زینکی دی بیبا سورا مرضن بنوده ورتیه دونه

نه دوی بیبا سوره پیادو که بشوین یه ووه تادی بیبا سوره

له وخته دا لیلی غایب بووه است آمانه شایه اکی رحیم

حالا امر او مرن ماره تعقیب اوئنه وسترار اوئو لوه

بکنه وه وتیلی پیادو که بکنه وه زور منوسته بوم

ایتر احترام وضع آرتیقا فادام مکانی لایفه



نامه عاشیق (علاء الدین) ی بیاره بو عارف افندی

## بابەت و سەر باسە کاتی ئەم بەرگە :

لاپەرە	بابەت
۵	پێشەکیی
۹	فەقیتی لە کوردستاندا
۱۰	سەر هەتای خویندن - قوتابخانە
۱۶	سەر مەشقی نووسین
۱۶	تۆمار
۱۷	قوتابخانە و شیۆهێ خویندنی قوتابی تیایدا
۱۹	رەحله ، فە لاقە
۲۰	چاودێری کردنی قوتابیان
۲۲	فەقی و فەقیتی :
۲۳	موسە عیدیش دوو جۆر بوون
۲۴	ژیانی فەقی لە حوجرەدا
۲۵	نیشکردن لە ژووری حوجرەدا
۲۶	راتبە هینانەرە
۲۸	شیۆهێ شیوخواردن
۳۰	چای لێنان
۳۰	ئاو هینان
۳۵	راتبە چۆن پەیدا بوە ؟
۳۸	دەقنە ی فەقی
۳۹	راتبە ی لادی یان رەد دەو جومعانە
۴۰	رەد دەو جومعانە
۴۱	هەندێ کاتی رابواردنی فەقی
۴۱	سێشە مەو جومعە
۴۵	سەردان
۵۰	خویندنی فەقی
۵۳	جیگرتن
۵۴	قاودانی فەقی
۵۶	شیۆهێ خویندنی فەقی
۶۱	حاشیە و قەید و تەذیب

لاپږه	بابهت
٦٣	مه سدهر (مسطر)
٦٥	سه عيگردنی فقهی
٦٦	دوانزه عيلم
٦٨	نیجازه نامه و زه ماوهندی نیجازه وه رگرتن
٧٠	دهقی نیجازه نامه
٧٤	مه لایه تیی
٧٦	مه لایه تیی ره مه زان
٧٧	دامه ز راندنی مه لا
٨٤	حوجره و مه دره سه
٨٧	تیبینی
٨٨	پیتی نهلف
٨٩	پیتی بی
٩١	پیتی تی
٩٢	پیتی جیم
٩٣	پیتی حی
٩٣	پیتی خی
٩٤	پیتی دال
٩٥	پیتی ری
٩٦	پیتی زی
٩٨	پیتی شین
٩٩	پیتی عهین
١٠١	پیتی فی
١٠١	پیتی قاف
١٠٢	پیتی کاف
١٠٤	پیتی گاف
١٠٤	پیتی میم
١٠٥	پیتی نوون
١٠٦	پیتی واو
١٠٦	پیتی هی

لاپەرە	بابەت
۱۰۷	پیتی یی
۱۰۷	وینە ی لاپەرە ی یە کە می دەستخەتی نەوبە هاری خانیی
۱۰۸	دار صدام للمخطوطات
۱۱۴	گەشتیک بە دەستخەتیکدا
۱۱۵	دانزاوی یە کە م
۱۱۷	نامیلکە ی دوهم
۱۱۸	نامیلکە ی سێم، نامیلکە ی چوارەم، نامیلکە ی پینجەم
۱۱۹	شەرحی الظروف
۱۲۲	گەشتکۆلی عەبدورەحمان
۱۲۴	عەقیدەکانی مەرلەوی
۱۲۶	لەیلی و مەجنون
۱۲۸	میراجنامە
۱۳۰	دیوانی شەرقیی
۱۳۳	فەتھی شام
۱۳۵	گەشتکۆلی قادری سەئەسی
۱۳۹	زەنبیل فرۆش
۱۴۲	مەلورد نامە ی کوردیی
۱۴۶	گەشتکۆلی شیخ مەحمود
۱۴۹	عەقیدە کوردیەکان
۱۵۶	گەشتکۆلی محەممەدئەمین
۱۵۹	شیرین و خوسرەو
۱۶۳	جەنگی سێسەبان
۱۶۹	چیرۆکی ئایینی کوردیی
۱۷۳	گەشتکۆلی گەلانی
۱۷۶	تەزکیی کوردیی
۱۷۸	حەوت رەزم
۱۸۱	دیوانی مەلای جزییری
۱۸۳	مەم و زین
۱۸۵	گەشتکۆلی بەرزنجە

لاپره	بابهت
۱۹۱	مه کتووباتی کاک نهحمهد
۱۹۶	الاحمدیه
۲۰۰	که شکۆلی محهمهد مهسیحا
۲۰۴	یوسف زلیخا
۲۰۶	چیرۆکی پیغه مبهران
۲۰۹	الوضوح
۲۱۵	مه ولوودنامه ی باتهیی
۲۱۷	منقول التفاسیر
۲۲۲	که شکۆلی سۆرانیه
۲۲۴	که شکۆلی نهحمهدی براله
۲۲۷	که شکۆلی جزیری
۲۳۰	محهمهد حهنیفه
۲۳۲	خالۆ شههاب و خالۆ مهولهوی و خال
۲۳۹	سیلسیله ی سادات
۲۴۲	جهنگی نیمامی عهلی و سهیباف
۲۴۵	نیمامی عهلی و (جلندی)
۲۴۹	سراج الطریق
۲۵۱	مامۆستایهت و دوو کتیب
۲۵۷	موفتی زه هاویی و شیخ رهزای تاله بانیه له نه مبه ره بهردا
۲۶۲	گۆزه ی نهوت و کییه رکئی شاعیرانی کورد
۲۴۶	مه لا مصطه فای بیسارانیه
۲۶۵	رهنجووری
۲۶۶	معدوومی دهر ردیف
۲۶۷	بابا شیخی بیسارانیه
۲۶۹	جهنگی ئوحد
۲۷۲	جهنگی قه لای خه بیهر
۲۷۵	چیرۆکی ته میمی داری
۲۸۰	جهنگی یه زید و حه زه رتهی حه سین
۲۸۳	دهسته تیکی ئاواره و گهوزیک زانیاری نه وازه

لاپەرە	بايەت
۲۸۷	فەتھى خەببەر
۲۹۰	كەشكۆلى موفتى زەھاۋىي
۲۹۳	ديۋانى شېخ رەزاي تالەبانىي
۲۹۵	چىرۆك و جەنگنامە
۲۹۸	كەشكۆلى عەبدولقادر
۳۰۱	دەستخەتى بابان
۳۰۶	دوو دەستخەتى بەرھەمى بابا پائىر
۳۰۹	كەشكۆلى ئەختەر
۳۱۱	مەھدى نامە
۳۲۱	دەستخەتى شېخ نەسىم
۳۲۴	دەردى كەلەپوور گرانە
۳۲۸	ھۆنراۋەي سەلەۋات
۳۳۲	سەماو زەمىن
۳۳۶	بەركوتىك لە ژيانى مامۇستا مەلا حسەينى پىشەرىي
۳۴۱	اعلال التصريف
۳۴۳	حاشىيە ئورمەۋىي
۳۴۶	رغبە الطالبين
۳۴۹	كفاية الاسلام
۳۵۲	عەزاۋىي چۆن زەھاۋىي دەناسىنى
۳۵۹	نامەي مامۇستا (عبد اللطيف) بۆ قازىي كۆيە
۳۶۳	فەتاۋاي زاناينى كورد
۳۶۸	تحرير الصواب فى عدم ابطال الثواب
۳۷۱	رۆژنامەي رەنجوورىي
۳۷۳	مىزان الاوقات
۳۷۸	تحفة السلطان
۳۸۰	كۆمەلە دانراۋىكى ماردىنىي
۳۸۵	سەرنج و تېيىنىي و داۋا
۳۸۷	سەرباسەكانى ئەم بەرگە

رقم الايداع في دار الكتب والوثائق ببغداد : ۱۴۰ ، لسنة ۱۹۹۸



### نوقلانهی میژوو:

میژووی کنه مه لایو گهوره پیاوانمان نه گهر تان و ته رایان که وتیته  
سه ر لاپره گانی میژوو، نه و زور به هله و نادر ووستی و کرچ و کائی  
تومار کراوه! ده بی بو نه وانی دیکه و نه وانهی که نه وان که مترن چی کرابی  
! بویه نه گهر - با دره نگیش بیت تا دره نگتر نه بوه - خومان خه می خومان  
به خوین حاشا زور له مهی نیسته خرابتر ده بیت .

\* \* \*

دوای ماندو بوونیکی زور و سه ره مه لانی - جگه له کز بوونی چاوم -  
گه لی دهر دو نازار، ته نیا بال غه م و په ژاره ی صه دان سالی میژووی  
سه ده و زانیاری و زانیانی کوردم کردوته کنول و به و کوله وه . به  
نه ره ژور و ور که می چه ر خدا هه لده زنییم، ناخو چه نده برده که م و ؟ تا کوئی  
سه ره دمه م و ؟ له کویدا له پی ده که وم و ؟ دوای من خه مخورانیت ده بن  
بیگه یه ننه دوا قوناغ و لوتکه می ناوات !!

إحياء تاريخ العلماء الأكراد

من خلال مخطوطاتهم

تأليف

محمد علي القره داغي

الجزء الاول - الطبعة الاولى

١٤١٩ هـ - ١٩٩٨ م

مطبعة اوفسيت وميض هـ : ٤١٦٥٩١٥